

NA TVORIVOSTI A SEBAISTOTE MÔŽU BUDOVAŤ ŠKOLY AJ ICH ŽIACI

Podľa programu MINERVA – Lisabonská stratégia pre Slovensko do roku 2010, ktorý je od februára 2005 národným rozvojovým projektom formovania konkurencieschopnosti, je dlhodobou víziou Slovenska dosiahnuť podobu, ktorá je doma a v zahraničí synonymom pre krajinu s prekvitajúcou vedou a technikou, mimoriadne vzdelanými a tvorivými ľuďmi, inovatívnymi výrobkami a so službami špičkovej kvality. Zefektívniť a skvalitniť plnenie tohto zámeru sa v programovom vyhlásení zaviazala aj súčasná slovenská vláda.

Jednou z mnohých ciest vedúcich k naplneniu akčných plánov MINERVY je reforma vzdelávacieho systému. Kabinet Roberta Fica v kapitole Vedomostná spoločnosť a vzdelávanie avizuje obsahovú prestavbu výchovy a vzdelávania na základných a stredných školách, sľubuje odstrániť dlhodobé zaostávanie financovania školstva a zvýšiť výdavky na školstvo z verejných zdrojov na úroveň 5% z HDP, plánuje zlepšovať postavenie pedagógov. Z hľadiska konečného úspechu však s týmito a ďalšími opatreniami musí ruka v ruke kráčať prestavba postavená na zmene spravovania vzdelávacích inštitúcií a obojstranne prospešnej spolupráci verejného a súkromného sektora.

Ak chce Slovensko svoj budúci úspech postaviť na rozvoji znalostnej ekonomiky a vzdelaním a tvorivom ľudskom kapitáli, treba v jeho obyvateľoch od útleho veku zakoreňovať hlad po vedomostiach a cit pre podnikanie. Do popredia treba vyzdvihovať nasledovateľné vzory s preukázateľným úspechom, ktoré môžu ovplyvniť možné smerovanie kariéry a pomáhať najmä mladým ľuďom v rozvoji kreativity a sebaistoty nezávisle od toho, akej oblasti sa budú venovať. Školy by mali podnikanie chápať ako dôležitú súčasť profesijného vývoja, čo by žiakov na druhej strane podnecovalo k výberu predmetov s takýmto zameraním.

DOBRE PRÍKLADY ZO SVETA

Vzdelávanie v oblasti podnikania (s prihliadnutím na všeobecne uznávané hodnoty a etické princípy) zvyšuje šance pre nových živnostníkov a zlepšuje ekonomickú situáciu jednotlivcov v zmysle finančnej satisfakcie a uspokojivej sebarealizácie. Štatistické údaje potvrdzujú, že asi pätina absolventov, ktorí sa zapojili do činnosti malých školských firiem, rozbehne vlastné podnikanie aj v reálnom svete. To sú dostatočné dôvody na to, aby učebné plány v školách na všetkých úrovniach zahŕňali podnikanie ako jeden z cieľov vzdelávania. Vo svete už úspešne funguje niekoľko takýchto projektov. Napríklad v Luxembursku vyučovací program, ktorý je povinným predmetom vo všetkých základných školách, obsahuje časť zameranú na začatie podnikania. Kreslený príbeh je postavený na dieťati, ktoré potrebuje peniaze na

nový bicykel a rozhodne sa ich zarobiť rozvojom jednoduchej podnikateľskej myšlienky. Široký záber majú aj aktivity organizácie Junior Achievement Worldwide, ktorá prostredníctvom Junior Achievement Slovensko – Mládež pre budúcnosť pôsobí aj na Slovensku a poskytuje mladým ľuďom ekonomické vzdelávanie prostredníctvom praktických programov.

Kirkley High School vo Veľkej Británii zasa ponúka skúsenosti s podnikaním 14- až 16-ročným študentom, ktorí sa v rámci úspešného vzdelávacieho programu intenzívne zapájajú do lokálneho priemyslu, kde realizujú samostatné projekty.

Vďaka vybudovaniu priamych kontaktov s podnikateľským prostredím mnohí z absolventov zostanú aktívni v danej lokalite a danom odbore aj po ukončení štúdia. V Technologickom inštitúte v írskom Dundalku vzdelávanie v oblasti podnikania obsahuje viac ako 12 rozličných kurzov v oblastiach ako obchodné štúdie, účtovníctvo a financie, komunitné štúdie, kultúrne pramene manažmentu, šport, strojnictvo a pod. Cieľom takýchto prístupov k vzdelávaniu je pozdvihnúť všeobecné povedomie žiakov a študentov o základaní vlastného podnikania ako jednej z možností budúceho rozvoja kariéry. Plán, ktorý má v ľuďoch už od školských lavíc povzbudzovať výučbu a rozvoj ducha podnikavosti, začiatkom tohto roka prijala aj Európska komisia. Ako zdôraznil jej podpredseda pre priemysel Günter Verheugen, „treba vytvoriť priaznivejšie ovzdušie na podnikanie a povzbudzovať predovšetkým mladých Európanov, aby sa stali najtrajšími podnikateľmi“.

HLAVNÉ PREDPOKLADY ÚSPECHU

Na dosiahnutie posunu v reforme vzdelávacieho systému vo všetkých oblastiach bude potrebné zvýšené úsilie a nové myšlienky a iniciatívy na viacerých stranách. Hoci vláda avizuje zvýšenie výdavkov na školstvo a lepšie finančné ohodnotenie pedagógov, nie je to len o financiách, ako sa často zvykne hovoriť, ale predovšetkým o ľudskom kapitáli (lídroch a talentoch), jeho schopnostiach, ambíciách a kvalite. Dobrý riaditeľ školy by nemal byť len dobrým učiteľom, ale predovšetkým dobrým manažérom s celým radom odborných, riadiacich a osobnostných zručností.

Štát jednoducho musí vytvoriť legislatívne podmienky a prijať sériu opatrení, ktoré by mali školy podporovať a povzbudzovať a nemali by pred ne klásť zbytočné administratívne a iné prekážky. Dôležité je vytvorenie a sledovanie ukazovateľov kvality jednotlivých vzdelávacích inštitúcií, zavedenie relevantného monitorovania uplatnenia a úspešnosti ich absolventov či implementovanie princípov dobrej správy (tzv. Governance Model) do systému riadenia základného, stredného i vysokého školstva.

Ako navrhuje aj Európska komisia, výučbu pod-

nikavosti treba zahrnúť do osnov všetkých typov škôl. Školy treba podporovať v zmysle praktickej pomoci a iniciatív za účelom zvyšovania významu programov podnikania. Špeciálna pozornosť by sa mala venovať tréningu učiteľov – riaditelia škôl by mali disponovať všeobecným prehľadom o nových trendoch v podnikaní. Mimoriadne dôležitá je podpora spolupráce medzi vzdelávacími inštitúciami a miestnou komunitou, špeciálne podnikateľským sektorom. Veľký význam má aj podpora mobility učiteľov medzi školami, akademickou pôdou a súkromným sektorom s cieľom prepájania najlepších skúseností (tzv. best practices).

ÚLOHA SÚKROMNÉHO SEKTORA

Aktívnejší pri prehlbovaní spolupráce so školami by mal byť aj súkromný sektor, pričom aj v tejto oblasti sú reálne tzv. PPP projekty, čiže projekty verejno-súkromných partnerstiev. Ich základom je strednodobý až dlhodobý zmluvný vzťah, v ktorom súkromný sektor s praktickými komerčnými skúsenosťami realizuje verejný záujem v konkrétnej oblasti pôsobenia. Úzky kontakt je dôležitý napríklad aj pri výskumnej činnosti a koncipovaní učebných osnov – ak budú vychádzať z potrieb praxe, školy budú na rozdiel od súčasnosti produkovať dostatok kvalifikovaných absolventov a ich budúci zamestnávateľia nebudú musieť vynakladať veľké finančné prostriedky na ich zaškolenie a ďalšiu prípravu.

Na ilustráciu možno uviesť situáciu v automobilovom priemysle, ktorý v súčasnosti na Slovensku prežíva svoj rozmach. Najmä vďaka aktivite a podpore veľkých zahraničných automobilových výrobcov sa postupne mení systém vzdelávania a spolupráce s učňovskými a so strednými odbornými školami (trh práce potrebuje takmer 90% absolventov práve týchto škôl) tak, aby boli po úprave kapacity a štruktúry odborného vzdelávania, ktorá bude vychádzať z potrieb praxe, schopné produkovať dostatok kvalifikovaných odborníkov. Kvalitný ľudský kapitál s vysokou pridanou hodnotou v odbornosti, produktivite a tvorivosti môže totiž byť významným faktorom pri rozhodovaní zahraničných investorov o ich príchode, resp. ďalšom rozširovaní alebo zotrvaní na Slovensku.

MARTIN KREKÁČ

AJG – Amrop Jenewein Group
Podnikateľská aliancia Slovenska

(Autor je vedúci partner a spoluzakladateľ poradenskej skupiny AJG, prezident PAS, člen pracovnej skupiny Akčný plán pre vzdelávanie a zamestnanosť v rámci programu MINERVA, člen Rady pre reformu vysokých škôl na Slovensku a člen Rady pre program Ľudský potenciál a popularizácia vedy pôsobiacej v rámci Agentúry na podporu výskumu a vývoja.)